

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8142857>

Ястремська О. М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри менеджменту, логістики та інновацій,
факультет Менеджменту і маркетингу,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
<https://orcid.org/0000-0002-5653-6301>*

Гудима О. В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва,
менеджменту організацій і логістики,
Факультет менеджменту,
Запорізький національний університет
<https://orcid.org/0009-0004-3863-3193>*

Єжелій Ю. О.

*асистент кафедри, кафедра міжнародної економіки
та міжнародних економічних відносин,
Навчально-науковий інститут денної освіти,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
<https://orcid.org/0009-0001-8629-1448>*

Лук'янихін В. О.

*кандидат економічних наук, доцент,
кафедра управління ім. Олега Балацького,
Навчально-науковий інститут Бізнесу, економіки та менеджменту
Сумського державного університету
<https://orcid.org/0000-0002-7436-6836>*

НОВІТНІ ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ МЕНЕДЖМЕНТУ

JEL Classification: D01

SECTION “ECONOMICS”: Економіка

Анотація. В статті доведено, що використання сучасних інновацій у менеджменті має великий вплив на створення новаторських механізмів та інструментів управління, а також підвищує продуктивність та ефективність їх функціонування. Сучасні системи та технології управління, які широко використовуються в менеджменті, бізнесі та промисловості, дають можливість ефективно вирішувати безліч управлінських завдань. Встановлено, що серед важливих інноваційних освітніх технологій варто виділити SWOT-аналіз, case-метод та тимблдінг. Ці технології мають важливе значення при впровадженні інноваційного менеджменту. Водночас у менеджменті є різні інноваційні системи навчання, які сприяють поліпшенню управлінських навичок: застосування машинного навчання та аналітики даних, використання хмарних та інтерактивних освітніх технологій (доповненої та віртуальної реальності), використання блокчейну. При впровадженні інноваційних освітніх систем та технологій у менеджменті треба дотримуватися таких принципів, як системність, цілеспрямованість, гнучкість, раціональність і безперервність.

Ключові слова: менеджмент, освіта, цифрові технології, інновації, цифровізація.

Annotation. The article proves that the use of modern innovations in management has a great impact on the creation of innovative management mechanisms and tools, and also increases the productivity and efficiency of their functioning. In particular, in the context of the introduction of digital tools in the field of education in general, it is important to pay attention to the peculiarities of their use in the field of management. Education and training of future managers need to take into account many aspects related to both the assimilation of theoretical knowledge and the development of necessary practical skills, which require the possession of a wide range of tools for solving problem situations in real practice. Modern management systems and technologies, which are widely used in management, business and industry, make it possible to effectively solve many management tasks. It has been established that SWOT analysis, case method and team building are among the important innovative educational technologies. These technologies are important when implementing innovative management. At the same time, there are several other innovative educational systems in management that help improve management skills: the use of machine learning and data analytics, the use of cloud and interactive educational technologies (augmented reality, virtual reality), and the use of blockchain. When implementing innovative educational systems and technologies in management, one should be guided by the principles of systematicity, purposefulness, flexibility, rationality, continuity, and others. The use of innovative educational technologies in management should be based on the systematicity and sequence of the implementation of the management process, the principles of forecasting the results of the use of innovative systems in management, as well as on the principles of acceleration, which provide for the intelligent and progressive application of innovative technologies. In particular, important principles are purposefulness, flexibility and continuity of implementation and use of innovative systems and technologies.

Keywords: management, education, digital technologies, innovation, digitization.

Вступ

Постановка проблеми. Сучасний розвиток цифровізації диктує нові вимоги до організації освітнього процесу. Зокрема, всесвітня пандемія COVID-19 продемонструвала життєздатність дистанційного навчання як інноваційної методології, що поєднала у собі можливості використання багатьох цифрових інструментів. Коли Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) офіційно визнала закінчення пандемії, постало питання про повернення до традиційних методик викладання. Поєднання їх з останніми досягненнями інноваційної діджиталізації є нагальним завданням для подальших досліджень. Важливість відновлення та оновлення звичайних методів викладання та навчання потребує детального вивчення.

На тлі інтеграції цифрових інструментів до функціонування освіти важливо підкреслити їхнє специфічне використання у сфері менеджменту. Навчання та підготовка майбутніх управлінців потребує врахування багатьох аспектів, які пов'язані з набуттям теоретичних знань і певних практичних навичок, що передбачає оволодіння широким інструментарієм розв'язання проблемних ситуацій безпосередньо на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема використання інноваційних технологій у менеджменті активно вивчається сучасними дослідниками. Зокрема, аргентинські вчені на чолі із А. Арсьєнага-Моралес охарактеризували основні управлінські технології інноваціями на основі аналізу конкретних латиноамериканських та європейських прикладів [5]. Іспанський дослідник Г. Матеу дослідив особливості використання інноваційного менеджменту освіти на базі емпіричного аналізу [6]. Американський вчений Е. Мора описав значення кейс-методу для впровадження сучасних управлінських рішень [7]. Українські вчені також неодноразово зверталися до цієї дослідницької проблеми. Г. Жосан та Н. Кириченко охарактеризували ключові аспекти менеджменту персоналу в умовах воєнного стану в Україні [1]. О. Онаць проаналізував основні інноваційні технології в управлінні закладами освіти [2]. Ключові можливості інноваційного менеджменту

описано у роботі Д. Василенко та інших [10]. Проблему використання інноваційних технологій у менеджменті активно розробляють сучасні дослідники.

Формулювання цілей статті. Мета статті — проаналізувати можливості новітніх інноваційних освітніх систем і технологій в галузі менеджменту.

Результати

Управління сучасними підприємствами вимагає від керівників та управлінських команд зміни парадигми управління, використання як сучасних, так і традиційних підходів, а також ефективного застосування інноваційних методів і прийомів управління [8]. Тому сучасні інноваційні освітні технології є важливими у сфері сучасного менеджменту.

Поняття технологія походить від грецьких слів «*tehne*» — «ремесло» та «*logos*» — «вчення». Однак через міждисциплінарний характер цей термін трактують по-різному. Наведемо декілька найпоширеніших його трактувань:

- сукупність різних частин, включаючи прийоми, дії, операції та процеси, а також їхню систематизацію та послідовність, тобто різновид майстерності людини [2]. У цьому випадку технологія функціонує як алгоритм, за допомогою якого одержується певний результат;
- системний метод формування, використання знань із урахуванням технологічних та матеріальних ресурсів та їх взаємозв'язку, який має на меті покращення форм освіти [3, с. 102];
- форма використання людського інтелекту, яка спрямована на вирішення важливих проблем буття;
- метод чи спосіб вирішення певних завдань за допомогою використання різноманітних технічних засобів та інструментів [3, с.103].

З цієї причини важливо зазначити, що під терміном «технологія» треба розуміти комплекс форм, методів, підходів і прийомів, обраних відповідно до конкретних цілей, завдань та умов виконання роботи. Технологія ефективно і дієво пов'язує теорію і практику, поведінку і культуру міжособистісного спілкування людей, залучених до управлінської діяльності. Відповідно, технологія управління — це сукупність форм, методів, підходів, прийомів, інструментів та засобів опрацювання управлінської інформації, яка має на меті ухвалення, впровадження та здійснення різноманітних управлінських рішень. Інноваційна технологія має включати стратегію, тактику та техніку керування.

З іншої сторони, питання теоретичного обґрунтування інновацій не є новим у сучасній науці. Однак, частково через міждисциплінарну природу цього терміну, сучасні автори трактують його по-різному. Загалом інновація походить від латинського слова «*innovatus*», що означає «оновлювати». Колектив авторів на чолі із М. Алімовою вважають, що інновація впливає на формування та створення кращих, більш досконалих продуктів, технологій чи процесів, які згодом прихильно сприймаються суспільством [4]. Відповідно до концепту цих авторів, інновація — це процес «впровадження нових об'єктів, методів, процедур, спрямованих на задоволення конкретних потреб суспільства» [4]. З іншого боку, категорія інновації трактується крізь призму матеріалізованих змін у технологіях й організаційній системі та є наслідком наукового прогресу.

Інновація має певну структуру. Зокрема, першим її етапом є ідея [4]. Проте, не всі ідеї стають «інноваціями»: для цього необхідні етапи впровадження, використання та оптимізації (див. рисунок 1).

Інноваційні технології в менеджменті потрібно розуміти як певні системні заходи, що володіють інноваційністю, новизною та сприяють позитивним зрушенням в управлінському секторі [10, р. 112]. Попри це, є декілька типів інновацій у менеджменті: інновації як продукт, процес, бізнес-модель, управлінські покращення, маркетингові, логістичні, інституційні інновації тощо (див. табл. 1).

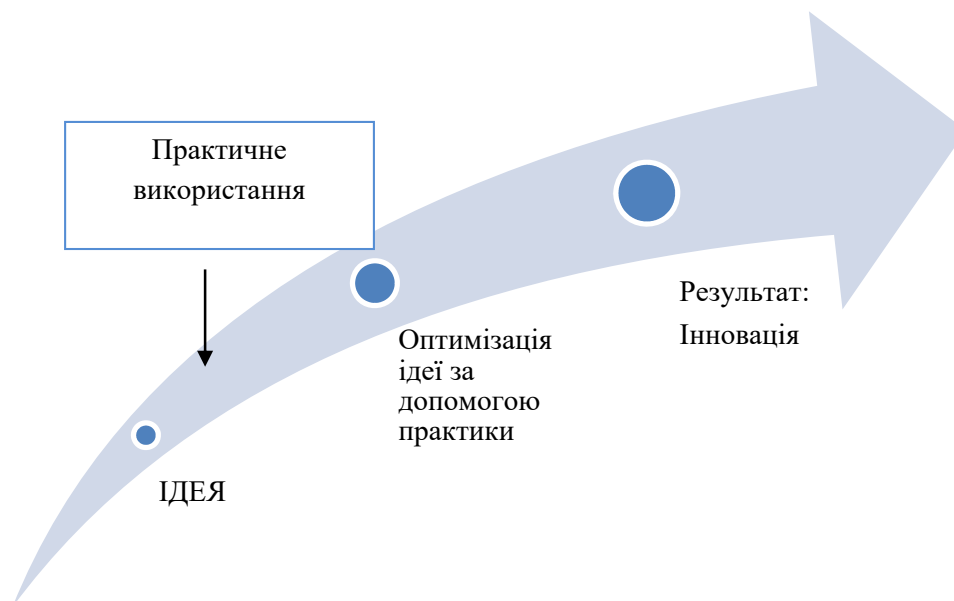

Рис. 1. Схематична модель створення інновації

Джерело: складено авторами статті

Таблиця 1

Класифікація інновацій та їхня характеристика

Інновація	Зміст
Інновація як процес	Це впровадження та надання вдосконалених технологій у сфері управління.
Інновація як продукт	Формування нового продукту в управлінському секторі.
Безпосередньо управлінські інновації	Впровадження нових інноваційних управлінських рішень, покращення наявних.
Інновація як бізнес-модель	Вдосконалення менеджменту на основі впровадження нових організаційних методів та підходів.
Ресурсні інновації	Використання нових видів ресурсів під час розроблення нових організаційних структур.
Інституційні інновації	Створення нових форм і структур співпраці між державою, приватним сектором, адміністрацією, громадськістю в туристичних сферах.
Концептуальні інновації	Формування нових знань та навичок, спрямованих на оптимізацію діяльності підприємства загалом.

Джерело: розроблено на базі дослідження М. Алімової та інших [4].

Отже, з огляду на наведенні вище твердження щодо пояснення інновацій у менеджменті, вважається, що під цим поняттям треба розуміти новий продукт або процес у сфері управління, спрямований на вдосконалення управлінської діяльності та оптимізацію діяльності компанії загалом.

Інноваційний менеджмент, сучасні методи управління, що використовуються в бізнесі та промисловості, можуть допомогти успішно вирішити актуальні проблеми [9]. З цієї причини важливим є SWOT-аналіз. Підприємство, яке займається стратегічним плануванням свого

подальшого розвитку, в певний момент повинно оцінити свої сильні та слабкі сторони. Якщо також взяти до уваги можливості та загрози, які чекають на компанію як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі, буде отримана оцінка, яка називається SWOT-аналізом. Грецький дослідник К. Владос наголошує на тому, що сучасні компанії повинні знайти шляхи створення та розвитку переваг, а не лише способи обмеження недоліків. Це у свою чергу, передбачає розуміння повного порівняльного дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища кожною компанією, яка прагне досягти успіху із використанням специфічного методу SWOT-аналізу [11, с. 349]. Відповідно, використання цього аналізу допомагає компанії простежити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, щоб визначити, яку роль вона наразі відіграє (див. рисунок 2).

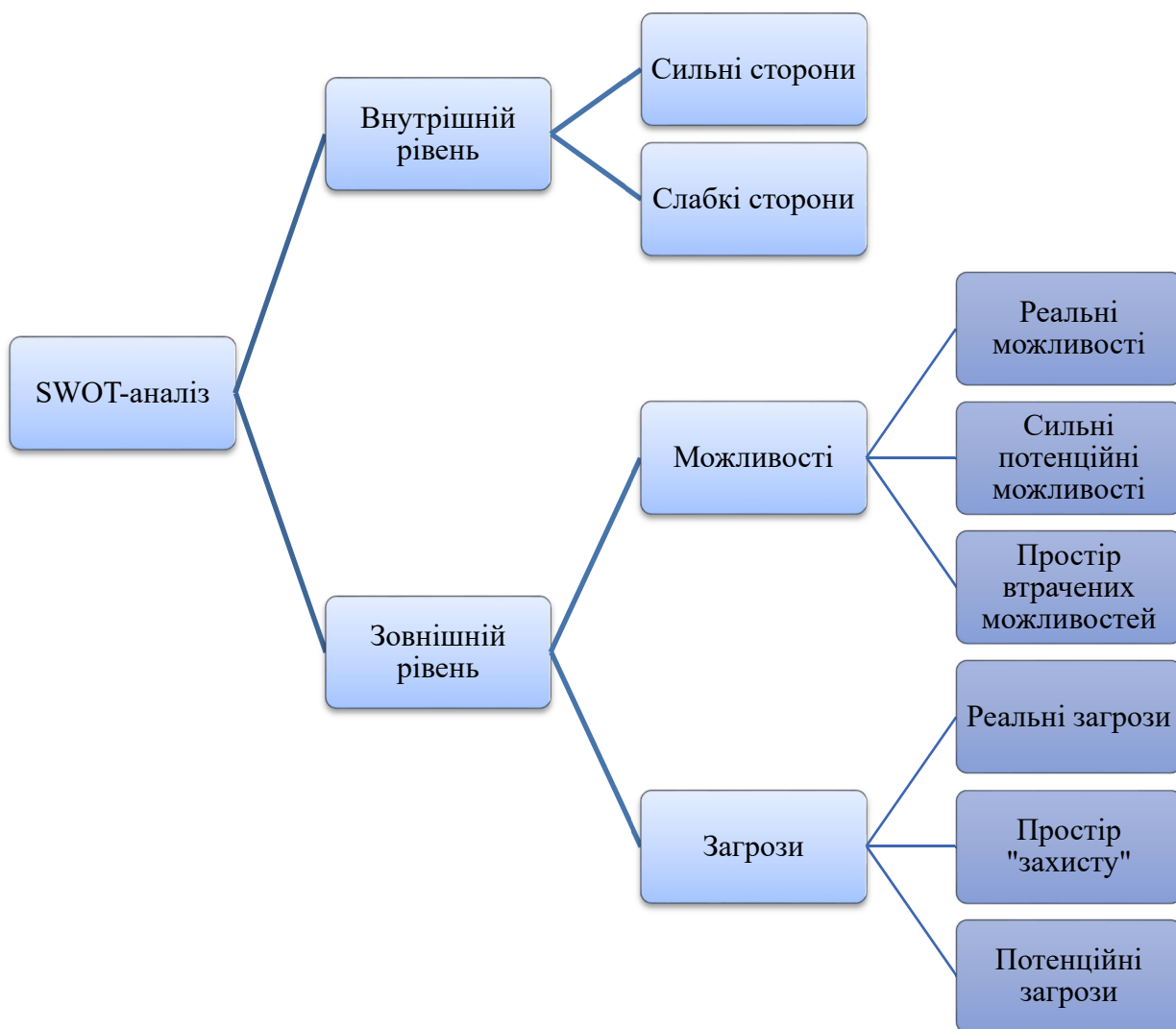

Рис. 2. Модель SWOT-аналізу

Джерело: складено на базі дослідження К. Владоса [11].

Цю модель можна застосовувати як інструмент для розроблення та вибору певних управлінських стратегій, але вона також корисна, коли потрібно приймати рішення, які не можуть бути прийняті без чітко визначених цілей. Об'єктом аналізу може бути конкретний процес, метод, операція або якісний параметр. [9]. Він може бути неперервним та багаторазовим процесом.

Для ефективного управління керівник може використовувати певні принципи тимблдіingu — (від англ. — «формування команди»). Йдеться про спеціальні заходи, що розраховані на згуртування колективу, створення якісної та сильної команди [5]. Керівник підприємства може реалізовувати тимблдінг за допомогою професійних тренерів, які допомагають колективу сформувати певні навички командного руху. Вони можуть навчити ефективній співпраці у команді, допомагають створити атмосферу психологічного розвантаження.

Кейс-метод — це технологія, яка використовує конкретну соціальну, економічну або бізнес-ситуацію для вивчення проблеми та розроблення потенційних рішень. Кейси базуються на фактичному матеріалі чи є приблизними до реальних випадків. Метод кейс-стаді (дослідження, вивчення ситуації), відомий в сучасній інноваційній освіті як метод ситуацій. Як педагогічний інструмент він є особливо поширеним у вищих навчальних закладах США [2].

Кейс-метод широко застосовується в бізнес-навчанні в усьому світі. Провідні європейські бізнес-школи, такі як INSEAD, HEC Paris та ESADE та інші використовують так звані структуровані кейси [2]. Це короткий і детальний опис проблемної ситуації з використанням конкретних даних і цифр. Для цього виду кейсів є визначена кількість правильних відповідей. Такі кейси використовуються для оцінювання знань і конкретних навичок, пов'язаних із застосуванням певного підходу або методики в конкретній галузі знань. Неструктуровані кейси призначені для оцінки вміння опрацьовувати матеріали, що містять велику кількість даних, та вміння розрізнати основне та другорядне [2]. Для них передбачено декілька правильних відповідей і, як правило, не виключено знаходження оригінального та нетипового рішення. Кейси першовідкривачів використовуються для формування креативних рішень.

В галузі менеджменту є кілька інших інноваційних освітніх систем і технологій, які змінюють спосіб розвитку не лише здобувачів, а й професіоналів. Зокрема, важливим є використання машинного навчання та аналітики даних. Ці технології можна використовувати для аналізу великих обсягів даних, виявлення закономірностей та витягу цінної інформації. У менеджменті ці технології можуть допомагати в розробленні стратегій, прогнозуванні тенденцій та управлінні певними ризиками [1, с. 48]. З іншої сторони, при інноваційному розвитку менеджменту важливим є також використання хмарних технологій. Вони дають змогу співпрацювати та обмінюватися інформацією в режимі реального часу, полегшують спільну роботу над проектами, надають можливість зберігати дані та забезпечувати їхню безпеку [10, р. 115]. Ці технології створюють середовище для занурення в навчальний процес, розвивають управлінські навички та надають практичний досвід. Технології доповненої та віртуальної реальності також можна використовувати для розвитку критичного мислення. Технологія блокчейн може бути використана в управлінні для забезпечення безпеки та конфіденційності даних, а також для створення децентралізованих систем управління. Впровадження ефективних механізмів управління є корисним для відстеження послуг та забезпечення прозорості в ланцюгах постачання.

Сучасні дослідження підтверджують, що комплексне оцінювання інноваційного потенціалу компанії є необхідним перед тим, як певна інновація буде використана для управління [3, с. 102]. Лише на базі детального аналізу рівня інноваційного потенціалу можна приймати конкретні управлінські рішення, щоб досягти бізнес-цілей.

Як і будь-яка управлінська діяльність, менеджмент підприємств на основі використання інновацій спирається на низку принципів (див. рисунок 3).

Отже, використання інноваційних освітніх технологій у менеджменті має ґрунтуватися на системності та послідовності реалізації управлінського процесу, принципу прогнозування наслідків використання інноваційних систем в управлінні та прискорення на цій основі доцільного і прогресивного використання інноваційних технологій. Іншими важливими принципами є цілеспрямованість, гнучкість і безперервність впровадження та використання інноваційних систем і технологій [5].

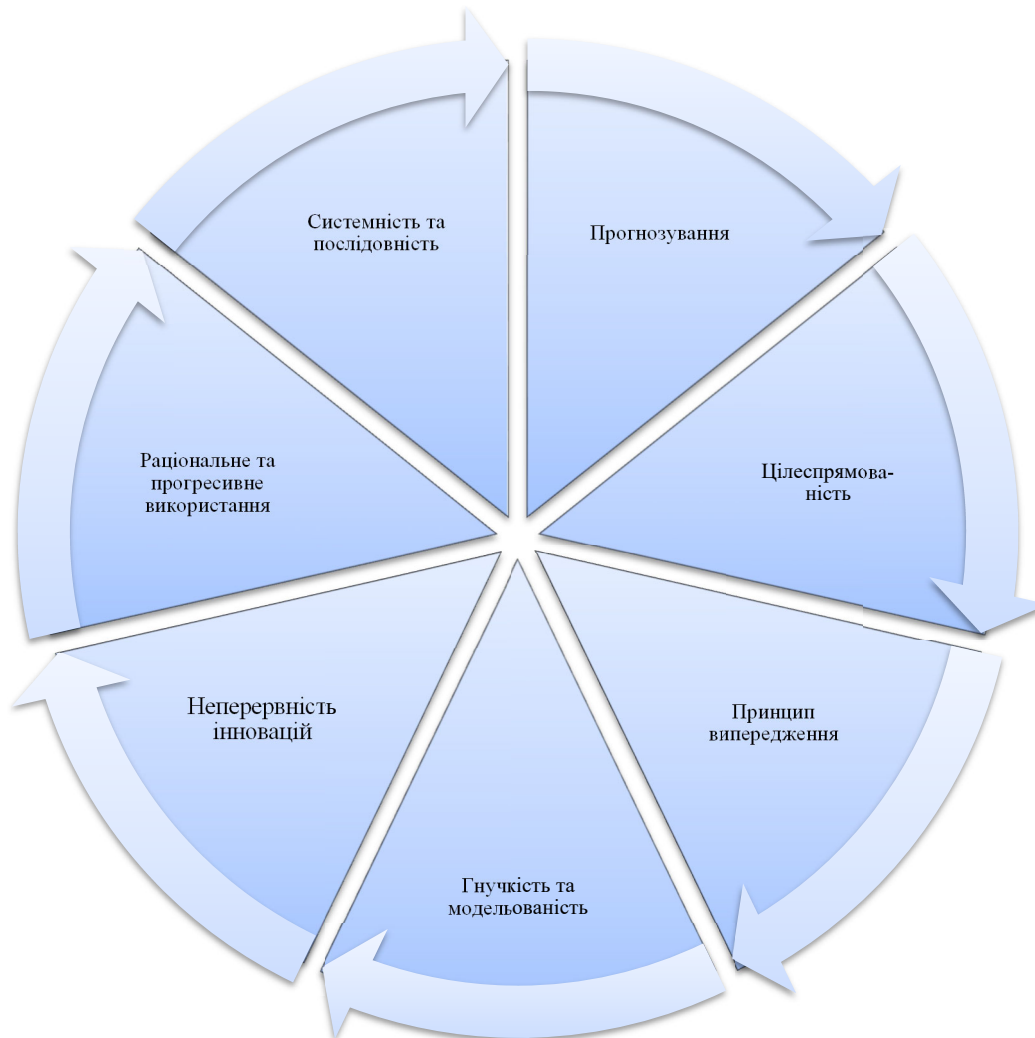

Рис. 3. Принципи інноваційного управління бізнесом

Джерело: складено авторами статті

Важливу роль у впровадженні інноваційних освітніх систем та технологій відіграють певні механізми управління:

- забезпечення основних умов для впровадження інноваційної управлінської діяльності (йдеться про нормативно-правові, організаційні, соціально-психологічні аспекти);
- інтенсифікація інноваційно-технологічних процесів у галузі менеджменту за допомогою стимулювання, підтримки ініціатив та формування бази для інноваційного середовища [8];
- забезпечення системності, цілеспрямованості, раціональності, гнучкості, неперервності інноваційних управлінських рішень;
- оптимізація інформаційного та матеріально-технічного забезпечення.

Ефективність вказаних напрямів визначається здібністю керівника та інших членів управління послідовно та цілеспрямовано використовувати інноваційні можливості, організаційно-педагогічні та соціально-психологічні методи управління.

Висновки

Використання останніх інновацій у менеджменті впливає на створення інноваційних механізмів та інструментів управління, підвищує продуктивність та результативність їх

функціонування. Сучасні системи і технології навчання менеджменту, які часто використовуються в управлінні, бізнесі та промисловості, дають змогу ефективно вирішувати багато управлінських питань. Доведено, що важливими інноваційними освітніми технологіями є SWOT-аналіз, case-метод та тімбілдінг. Ці технології є важливими для впровадження інноваційного менеджменту. Також є інші інноваційні системи навчання, які впливають на розвиток управлінських навичок, наприклад, використання машинного навчання та аналітики даних в управлінні, хмарні інтерактивні технології навчання (доповнена та віртуальна реальність) та блокчейн. При впровадженні інноваційних систем і технологій навчання в управлінні треба дотримуватися принципів системності, цілеспрямованості, гнучкості, раціональності, безперервності тощо.

В той же час, інноваційний механізм керівництва підприємством має включати певні форми інноваційних відносин, метод визначення результативності запроваджених інновацій, специфіку інформаційно-технічної та матеріальної бази. Водночас останні освітні інновації в управлінні підприємством сприяють формуванню своєрідного переходу до інноваційної системи управління, орієнтованої на результат. Відповідно до положень цього управлінського підходу передбачається проведення роботи над ефективністю діяльності підприємства та результативністю професійної діяльності його працівників.

Список використаних джерел

1. Жосан Г. В., Кириченко Н. В. Менеджмент персоналу в умовах поспандемії та воєнного стану в Україні. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка*. 2022. Вип. 12. С. 48–49. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.12.6>
2. Онаць О. М. Інноваційні технології в управлінні діяльності керівника опорного закладу освіти в підручнику для менеджера. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710822/1/cfcb470011a586b8d4e7d48969f4019c.pdf>
3. Шацька З. Я. Актуальні підходи до управління персоналом підприємства в умовах воєнного стану. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2022. № 10 (257). С. 100–105
4. Alimova M. T., Abdusaidova S. Y., Tsuchiev I. I. Innovative directions of tourism development. *Indonesian journal of cultural and community development*. 2020. Vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.21070/ijccd2020682>
5. Arciénaga Morales A., Nielsen J., Bacarini H., Martinelli S., Kofuji S., Garcia Dia J-F. Technology and Innovation Management in Higher Education—Cases from Latin America and Europe. *Administrative Sciences*. 2018. Vol. 8, no. 2. P. 11. DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci8020011>
6. Mateu G. Innovative education management: an empirical study. *Tec empre*. 2021. Vol. 15, no. 3. P. 2–17.
7. Mora E. S. Learning collaborative by means of a case study and role-play applied in the course finance analysis, Business School, Universidad de Costa Rica. *TEC Empresarial*. 2017. Vol. 11, no. 2. P. 41. DOI: <https://doi.org/10.18845/te.v11i2.3232>
8. Peterková J., Czerná K., Macurová P. Evaluation of innovation activities and innovation management model of selected innovative companies. *SHS Web of Conferences*. 2020. Vol. 74. P. 02014. DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/20207402014>
9. Prabhu N. K. Innovative 'foray' in management education. *Prabandhan: Indian journal of management*. 2012. Vol. 5, no. 5. P. 29. DOI: <https://doi.org/10.17010//2012/v5i5/60201>
10. Vasylenko D., Butko L., Maslak V., Domitrak Y. The role of innovative management facilities in museums activities. *Socio-Cultural management journal*. 2020. Vol. 3, no. 2. P. 107–121. DOI: <https://doi.org/10.31866/2709-846x.2.2020.222649>
11. Vlados C. On a Correlative and Evolutionary SWOT Analysis. *Journal of Strategy and Management* 2019. Vol. 12, no. 3. P. 347–363. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3389000>